

به عبارت دیگر انسان می‌تواند این تجربه‌ها را که می‌توانیم آنها را «دانش‌های ضمنی» بنامیم در قالب‌های آگاهی (مقولات و مفاهیم) برگردانده و در قالب «دانش صریح» آنها را برای خود و دیگران معنا کند. [۵] در واقع علم و دانش نظم بخشیدن و صورت‌بندی همین مقولات و مفاهیم مشترک برآمده از تجربیات و تعاملات انسان‌های یک اجتماع با یکدیگر و با محیط اطرافشان است

صیقل زدن عقلانی و فکری این مقولات و مفاهیم و استفاده از تجربیات فکری و عقلانی دیگر فرهنگ‌ها و تاریخ‌ها و برقراری ارتباط معقول و منطقی میان این مقوله‌ها و مفاهیم است که فرضیه‌ها، الگوها یا نظریه‌ها تشکیل می‌شوند. از منظر این رویکرد اخیر اگر خواهان دستیابی به علم بومی هستیم باید بدانیم که در وضعیت فعلی نظام دانش در ایران به دلیل فقدان انباشت تاریخی کافی از تجربیات تاریخی و توصیفات میدانی در حوزه‌ها و قلمروهای مختلف حیات جمعی مان هنوز در مرحله پیش‌علم و پیش‌نظریه هستیم. تا وقتی تجربه‌های میدانی و تاریخی ما در حوزه‌های مختلف زیست اجتماعی مان انباشته و ته‌نشست نشده باشد، امکان تولید یا تحول علمی نیز فراهم نیست. به طور خلاصه رویکرد «معرفت‌شناسانه» به این‌انگاره اشاره دارد که برای تولید علم و نظریه، پیش از مواجهه با واقعیت‌ها باید مجهز به ابزارهای متقن و منسجمی باشیم تا در کثرت داده‌ها و واقعیت‌ها گم نشویم ولی رویکرد «وجودشناختی» پیشنهاد می‌دهد ابتدا باید به سمت درک تجربی واقعیت‌های میدانی و تاریخی معطوف شویم، آن‌گاه این مواجهه را با کمک تأملات عقلی صیقل داده و در قالب مفاهیم عام و انتزاعی صورت‌بندی کنیم. از نظر این رویکرد دین، تاریخ و جامعه نیز از طریق ایده‌ها و فرهنگ و اخلاقیات نامحسوس زمانه تأثیرش را مستقیم یا غیرمستقیم بر خودآگاه یا ناخودآگاه محقق خواهد گذاشت و به علم صورتی دینی یا بومی خواهد داد. از همه مهمتر اینکه این مفاهیم و مقوله‌ها و رابطه میان آنها نسبی هستند و با تجربیات و داده‌های جدید تغییر می‌کنند.

کتاب «نادرده‌رنج»؛ روایتی از پیش‌تازان توسعه فناوری و شکستن تحریم‌ها در صنعت گاز کشور است. کتاب «رسم جهاد»؛ تجربه‌های کار جمعی در جهاد سازندگی به روایت حسینعلی عظیمی کتاب «دختر تبریز»؛ خاطرات صدیقه صامری رزمنده، مری نهضت سوادآموزی و مری پرورش دهه ۶۰ تبریز کتاب «من به این آرم اعتماد دارم»؛ خاطرات آموزشیاران نهضت سوادآموزی خراسان «تندر از عقربه‌ها حرکت کن»؛ روایت حرکت به سوی یک اتفاق بزرگ کتابی است که زندگی مدیر جوان موفق یک شرکت دانش‌بنیان به نام نوید نجات‌بخش را روایت می‌کند.

کتاب «روایت بی‌صدا» داستان توسعه و تجاری‌سازی یک فناوری را توسط یک استاد دانشگاه، نقل می‌کند. کتاب «نخل و مرغ»؛ روایت داستان واقعی از یک خانواده کارآفرین و از بنیانگذاران فناوری کشت خرما در ایران است. کتاب «الف تا تک»؛ چگونگی تشکیل ستاد ویژه توسعه فناوری نانو و تدوین راهبردهای توسعه این فناوری در دهه سال اول، رویکردها، اندیشه‌ها و باورهای متجلی در این سند را روایت می‌کند. [۱] برای آشنایی از افکار این دسته از نویسندگان می‌توانید به کتاب‌های دکتر سید حسین نصر، مهدی نصیری و کتاب‌ها و مقالات پیش از انقلاب داریوش شایگان مراجعه کنید. [۲] برای آشنایی از افکار این دسته از نویسندگان به انبوه کتاب‌هایی که در چهارچوب «مکتب نوسازی» به تحلیل تاریخ و فرهنگ و سیاست در ایران نوشته شده است، مراجعه کنید. البته بخش عمده‌ای از این کتاب‌ها و گفتارها به صورت غیرمستقیم در صد الفا این تحول تک خطی تاریخ در قالب بحث درباره علل عقب ماندگی و توسعه نیافتگی با خلیقات ایرانیان یا علل شکل‌گیری انقلاب اسلامی و... هستند. به عنوان مثال آثار صادق زیباکلام، محمود سریع‌القلم، هما کاتوزیان، علی رضاقلی، حسن قاضی مرادی و بسیاری از کتاب‌های درسی دانشگاهی در حوزه علوم سیاسی و علوم اجتماعی و مدیریت ارتباطات را می‌توان در این زمره قرار داد. [۳] تیپ ایده‌آل مفهومی انتزاعی و غیرواقعی ولی نزدیک به واقعیت است که برای سهولت طبقه‌بندی ذهنی واقعیت‌ها ساخته و پرداخته می‌شود. آفریدن یک الگوی مجازی (تیپ ایده‌آل) فی‌نفسه هدف نیست، بلکه هدف از آن تنها تسهیل تحلیل تجربی است و سود کاربردی دارد.

[۴] که می‌توانیم آن را شبه‌رنالیستی بدانیم. [۵] تک، به تجدد از نگاه دیگر؛ حسین کجویان (۱۳۸۱)، معاونت پژوهشی دفتر تبلیغات اسلامی؛ قم. [۶] یکی از مهم‌ترین اندیشمندان که علوم انسانی را وارد منطق و هویت متفاوتی از علوم طبیعی (ریاضی، فیزیک و پزشکی و طبیعیات) دانست و در اصل علوم انسانی بعد از تلاش‌های او از علوم طبیعی به طور رسمی استقلال یافت، «ویلهلم دلتای» آلمانی بود. خود او کار علوم انسانی را مفهوم پردازی (کانسپچوالیزه کردن) تجربیات تاریخی انسانی می‌دانست. راهبرد روش شناختی این رویکرد به عنوان «روش‌های کیفی» شناخته شده که مأموریت آنها اکتشاف و ساخت نظریه است. در مقابل رویکردهای کمی قرار دارند که کارشان آزمون نظریات هستند.